

บทบาทของสถานศึกษาในการสร้างความสัมพันธ์

ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน

Roles of Schools on Building Relationships between Schools and Community

จุฬารัตน์ ธารณะแพทย์*, วิศกรณ์ ทองแกม

Chulapunporn Thanaphaet, Visakorn Thongkam

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

*ผู้นิพนธ์หลัก : e-mail : chulapunporn@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบบทบาทของสถานศึกษาในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 จำแนกตามตำแหน่งงาน อายุ และระดับการศึกษา ใน 4 ด้าน คือ 1) ด้านการเป็นแหล่งวิทยาการของชุมชน 2) ด้านการนำการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ชุมชน 3) ด้านการเป็นศูนย์รวมความรู้ด้านอาชีพแก่ชุมชน และ 4) ด้านการเป็นแหล่งส่งเสริมประเพณี และวัฒนธรรมแก่ชุมชน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาเอกชนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ทั้ง 12 แห่ง ในปีการศึกษา 2559 จำนวนทั้งสิ้น 225 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่ออธิบายลักษณะของตัวแปร ได้แก่ ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t - test) และการทดสอบความแปรปรวนทางเดียว (One - Way ANOVA)

ผลการวิจัยพบว่า

1. บทบาทของสถานศึกษาในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 โดยรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยเรียงอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการเป็นแหล่งวิทยาการของชุมชน รองลงมาคือด้านการนำการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ชุมชน ด้านการเป็นศูนย์รวมความรู้ด้านอาชีพแก่ชุมชน และด้านการเป็นแหล่งส่งเสริมประเพณีและวัฒนธรรมแก่ชุมชน ตามลำดับ

2. การเปรียบเทียบบทบาทของสถานศึกษาในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 จำแนกตามตำแหน่งงาน พบว่าโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จำแนกตามอายุ พบว่า โดยรวม ไม่แตกต่างกัน และจำแนกตามระดับการศึกษา โดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : บทบาทของสถานศึกษา, การสร้างความสัมพันธ์

ABSTRACT

The purposes of this research were to study and compare the roles of schools on building relationships between schools and community under the Mahasarakham primary educational service area office 1 by job position, age and level of education in 4 aspects, namely; 1) being the resources of the community 2) bringing change to the community 3) being the professional community knowledge center and 4) promoting a culture for the community. The samples consisted of 225 basic education committees and teachers who had worked at private schools under the Mahasarakham primary educational service area office 1 in academic year 2016. The research instrument was a five-level rating scale questionnaire. The statistics used for data analysis were percentage, mean, standard deviation, t - test and One - Way ANOVA Analysis of Variance (One - Way ANOVA).

The research findings revealed as follows:

1. The roles of schools on building relationships between schools and community under the Mahasarakham primary educational service area office 1 in overall aspects was at high level. When considered in each aspect was also at high level in every aspect. The ranked of mean from the highest to the lowest were being the resources of the community, followed by bringing change to the community, being the professional community knowledge center and promoting a culture for the community.

2. The comparison of roles of schools on building relationships between schools and community under the Mahasarakham primary educational service area office 1 by jobs found that overall the significant statistical difference at the level of .01. When comparison by age found that overall had no difference and comparison by level of education found that had the significant statistical difference at the level of .05.

Keyword : roles of school, building relationship

บทนำ

การบริหารสถานศึกษาจะประสบผลสำเร็จได้นั้น จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากหลายๆ แห่ง สถาบัน ที่สำคัญได้แก่ ครู ผู้เรียน ผู้นำชุมชนและ สมาชิกชุมชนชุมชน ผู้ปกครอง องค์กรท้องถิ่น และกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยสถานศึกษาในฐานะเป็นสถาบันหลักในการจัดการ

ศึกษาต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบของการจัดการศึกษาให้เปิดกว้างขึ้นเพื่อสนองเจตนารมณ์แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ในเรื่องของการศึกษาตลอดชีวิต สถานศึกษาจึงจำเป็นต้องมีบทบาทและการวางแผนในการบริหารงาน จัดกระบวนการเรียนรู้ที่เปิดกว้างออกสู่ชุมชน

ปรับความคิด เพื่อให้การนำผู้เรียนออกสู่ชุมชน มีความเป็นไปได้ ถือเป็นสะพานเชื่อมโยง ให้สถานศึกษาและชุมชนมีความสัมพันธ์ ใกล้ชิดกัน เยาวชนของเราจะได้รับการปลูกฝัง ให้รักท้องถิ่นที่เขาอยู่ มองเห็นคุณค่าและปัญหา ที่หมู่บ้านของเขาผู้เรียนจึงพร้อมที่จะเป็นสมาชิก ที่ดีของชุมชน และในอนาคตเขาจะได้เป็นพลัง เกื้อหนุนให้ชุมชนเข้มแข็ง ซึ่งจะเกิดผลย้อน กลับมาสู่ชีวิตที่สงบสุขของตนเองและครอบครัว (สุมน อมรวิวัฒน์, 2544 : 1-5)

ดังนั้นความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษา กับชุมชนเป็นการร่วมมือกันของผู้บริหาร ครู ผู้เรียน ผู้นำชุมชนและสมาชิกชุมชน ในการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งโดยการ ดำเนินการนั้นมีลักษณะเป็นกระบวนการ มีขั้นตอนที่จะให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความยั่งยืนในความสัมพันธ์ของทุกฝ่าย ที่เกี่ยวข้องมีหลากหลายตามกิจกรรมที่ทำ ซึ่งนอกเหนือจากเป็นการสร้างประสิทธิภาพ ในการศึกษาแล้ว ยังสร้างความเข้มแข็ง ให้กับชุมชนด้วยการสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง สถานศึกษากับชุมชนจึงเป็นการเปิดโอกาส ให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษา ให้มีประสิทธิภาพ เป็นไปตามความต้องการ ของท้องถิ่น โดยให้สถานศึกษาใช้ทรัพยากร ในชุมชนให้เกิดประโยชน์และส่งเสริมให้ สถานศึกษา ประชาชนร่วมมือกันพัฒนาชุมชน ของตนเอง (ทัศนาศวรงค์ดี, 2549 : 97)

จากเหตุและผลดังที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาบทบาท ของสถานศึกษาในการสร้างความสัมพันธ์ ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนของสถาน ศึกษาสังกัดเมืองพัทยา ตามความคิดเห็นของ

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และของบุคลากรครูใน 4 ด้าน คือ ด้านการนำ การเปลี่ยนแปลง เข้าสู่ชุมชน ด้านการเป็นแหล่ง วิทยาการของชุมชน ด้านการเป็นแหล่งส่งเสริม ประเพณีและวัฒนธรรม และด้านการเป็นศูนย์ รวมเกี่ยวกับความรู้ด้านอาชีพของชุมชน พร้อม ทั้งเปรียบเทียบบทบาทดังกล่าว ตามตำแหน่ง หน้าที่ อายุ และวุฒิการศึกษา ซึ่งผลจากการ วิจัยในครั้งนี้ จะเป็นแรงผลักดันให้สถานศึกษา เกิดความตระหนักในบทบาทของต้นที่จะจัดการ ศึกษาโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้วยการส่งเสริม สนับสนุนให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการ จัดการศึกษา และก่อให้เกิดประสิทธิผลในระบบ การศึกษามากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทของสถานศึกษา ในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษา กับชุมชน 4 ด้านคือ 1) ด้านการเป็นแหล่งวิทยาการ ของชุมชน 2) ด้านการนำการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ ชุมชน 3) ด้านการเป็นศูนย์รวมความรู้ด้านอาชีพ แก่ชุมชน และ 4) ด้านการเป็นแหล่งส่งเสริม ประเพณีและวัฒนธรรมแก่ชุมชน

2. เพื่อเปรียบเทียบบทบาทของ สถานศึกษาในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง สถานศึกษากับชุมชนของสถานศึกษาในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 1 จำแนกตามตำแหน่งงาน อายุ และระดับการศึกษา

สมมติฐานการวิจัย

1. บุคลากรที่มีตำแหน่งงานต่างกันมี ทัศนคติต่อบทบาทของสถานศึกษาในการสร้าง

ความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 แตกต่างกัน

2. บุคลากรที่มีอายุต่างกันมีทัศนคติต่อบทบาทของสถานศึกษาในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 แตกต่างกัน

3. บุคลากรที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีทัศนคติเห็นต่อบทบาทของสถานศึกษาในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 แตกต่างกัน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย ตัวแปรพื้นฐาน และตัวแปรที่ศึกษา ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ตัวแปรพื้นฐานหรือตัวแปรต้น เป็นตัวแปรเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ตำแหน่งงาน อายุ และระดับการศึกษา

2. ตัวแปรที่ศึกษาหรือตัวแปรตาม คือ บทบาทของสถานศึกษาในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ซึ่งเป็นกรอบการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนของ ปรีชา คัมภีร์ปกรณ์ (2544 : 122-123) ซึ่งได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่สำคัญที่จะช่วย

สร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนว่าสถานศึกษาจะต้องมีแนวนโยบายในการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในงาน 4 ด้าน ดังนี้

- 1) ด้านการเป็นแหล่งวิทยาการของชุมชน
- 2) ด้านการนำการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ชุมชน
- 3) ด้านการเป็นศูนย์รวมความรู้ด้านอาชีพแก่ชุมชน และ
- 4) ด้านการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและองค์กรอื่นในท้องถิ่น

การดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยมีการวิจัยเป็นขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของสถานศึกษาในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ขั้นที่ 2 ศึกษาเปรียบเทียบบทบาทของสถานศึกษาในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 จำแนกตามตำแหน่งงาน อายุ และระดับการศึกษา

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษาเอกชนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ทั้ง 12 แห่ง ในปีการศึกษา 2559 จำนวน 120 คน และครูในสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ที่เปิดสอนในระดับปฐมวัย ประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอาชีวศึกษา เท่านั้น จำนวน 185 คน จากจำนวน 12 โรงเรียน ในปีการศึกษา 2559 รวมประชากรทั้งสิ้น จำนวน 305 คน

กลุ่มตัวอย่างของการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษาเอกชนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ทั้ง 12 แห่ง ในปีการศึกษา 2559 จำนวน 95 คน และครูในสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ที่เปิดสอนในระดับปฐมวัย ประถมศึกษามัธยมศึกษา และอาชีวศึกษาเท่านั้น จำนวน 130 คน จากจำนวน 12 โรงเรียน ในปีการศึกษา 2559 รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น จำนวน 225 คน ซึ่งกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยการใช้อย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie; & Morgan, 1970 : 607-610) แล้วทำการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) เพื่อให้ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างตามที่ต้องการ

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่ออธิบายลักษณะของตัวแปรที่ศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยในข้อที่ 1 นั้น ผู้วิจัยใช้สถิติพื้นฐาน (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่ามัธยฐานเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผู้วิจัยวิเคราะห์เปรียบเทียบบทบาทของสถานศึกษาในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 จำแนกตามตำแหน่งงาน อายุ และระดับการศึกษา โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One - Way Analysis of Variance) สำหรับการทดสอบสมมติฐานของการวิจัยในข้อ 1 และข้อ 3 ผู้วิจัยทดสอบความแตกต่างค่าคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม ซึ่งมีทัศนคติต่อบทบาทของสถานศึกษาในการ

สร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 จำแนกตามตำแหน่งงานและระดับการศึกษา โดยใช้การทดสอบค่าที (t - test) ส่วนการทดสอบสมมติฐานของการวิจัยในข้อ 3 ผู้วิจัยทดสอบความแตกต่างค่าคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม ซึ่งมีทัศนคติต่อบทบาทของสถานศึกษาในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 จำแนกตามอายุ โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One - Way Analysis of Variance)

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้ ได้ผลการวิจัยพอสรุปได้ดังนี้

1. บทบาทของสถานศึกษาในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 โดยรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยเรียงอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือ ด้านการเป็นแหล่งวิทยาการของชุมชน รองลงมาคือด้านการนำการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ชุมชน ด้านการเป็นศูนย์รวมความรู้ด้านอาชีพแก่ชุมชน และด้านการเป็นแหล่งส่งเสริมประเพณีและวัฒนธรรมแก่ชุมชน ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบบทบาทของสถานศึกษาในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง

สถานศึกษากับชุมชนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 จำแนกตามตำแหน่งงานอายุ และระดับการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า

- 1) บทบาทของสถานศึกษาในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 จำแนกตามตำแหน่งงาน โดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
- 2) บทบาทของสถานศึกษาในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษาเอกชนกับชุมชนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 จำแนกตามอายุ โดยรวม ไม่แตกต่างกัน และ
- 3) บทบาทของสถานศึกษาในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 จำแนกตามระดับการศึกษา โดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

บทบาทของสถานศึกษาในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 โดยรวมและรายด้าน ผู้วิจัยสามารถนำมาอภิปรายผลโดยแยกเป็นรายด้านได้ดังนี้

1. ด้านการเป็นแหล่งวิทยาการของชุมชน พบว่า บทบาทของสถานศึกษาในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าทั้งสถานศึกษาเอกชนและสถานศึกษาของรัฐต่างก็เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ที่เป็นสถาบันที่ให้บริการความรู้กับคนในชุมชน ดังนั้นสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 จึงเป็นอีกแหล่งที่ให้บริการข้อมูลและข่าวสารต่างๆ ให้กับคนชุมชนสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ทุกๆ แห่งต่างให้บริการการยืม-คืนหนังสือ เอกสารต่างๆ รวมไปถึงอุปกรณ์ของเล่นที่ให้แก่เด็กปฐมวัยสามารถยืมกลับไปเรียนรู้เพื่อให้มีพัฒนาการต่างๆ ทางด้านร่างกายเต็มวัย ภายในห้องสมุดของสถานศึกษา นอกจากนี้สถานศึกษาเอกชนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ยังได้เปิดให้บริการสัญญาณอินเทอร์เน็ตเพื่อให้ประชาชนที่อยู่รอบๆ บริเวณสถานศึกษาได้ใช้สัญญาณอินเทอร์เน็ตเพื่อสืบค้นข้อมูลและข่าวสารต่างๆ ได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใดๆ ทั้งสิ้นอีกด้วย อีกทั้งในบางกิจกรรมของสถานศึกษายังมีการเผยแพร่ความรู้ต่างๆ สู่ชุมชน เช่น กิจกรรม To be number one กิจกรรมรณรงค์ต่อต้านยาเสพติด กิจกรรมต่อต้านโรคเอดส์ เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมดังกล่าว นั้นได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 และได้รับข้อมูลข่าวสารและได้รับความรู้จากการร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ได้จัดขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เตือนใจ แก้วประเสริฐ

(2544 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาสภาพปัญหาของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่าการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษา มีค่าร้อยละสูงสุดในการปฏิบัติแต่ละขอบข่ายงานทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ งานการให้บริการชุมชนด้านอาคารสถานที่โดยใช้สนามกีฬา งานการประชาสัมพันธ์โดยคณะครู อาจารย์ร่วมงาน ประเพณีและงานสังคมของประชาชน และยังคงสอดคล้องกับผลการวิจัยของ นิรันดรช่วยเจริญ (2543 : บทคัดย่อ) ซึ่งศึกษาการบริหารงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดปทุมธานี ที่พบว่า การบริหารงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนโดยการประชุมครูและกรรมการโรงเรียน งานที่โรงเรียนดำเนินงานมาก คือ การประกาศให้นักเรียนนำข่าวสารแจ้งผู้ปกครอง การให้ยืมใช้อาคารสถานที่และวัสดุต่างๆ การจัดสถานที่เพื่ออำนวยความสะดวกในการให้บริการแก่ผู้มาติดต่อ การขอรับความช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์จากผู้นำชุมชนเป็นการจัดหาทุนบริจาคของขบวนการวัด สนับสนุนกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน การประสานงานกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข

2. ด้านการนำการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ชุมชน พบว่า บทบาทของสถานศึกษาในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 มีโครงการ

ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือนักเรียนและโครงการออกเยี่ยมนักเรียนตามบ้าน ด้วยเหตุผลนี้ทำให้การนำการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ชุมชนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สมชิต ชันขวา (2544 : บทคัดย่อ) ซึ่งได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนประถมศึกษาผลการวิจัย พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความเห็นว่า ปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษา คือกิจกรรมที่ผู้ปกครองได้พบครูประจำชั้น นั้นคือโครงการเยี่ยมบ้านของผู้เรียนนั่นเอง

3. ด้านการเป็นศูนย์รวมความรู้ด้านอาชีพแก่ชุมชน พบว่า บทบาทของสถานศึกษาในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ทั้ง 12 แห่ง ได้เล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาสถานศึกษาเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของคนในชุมชน โดยสังเกตได้จากที่สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ทุกโรงเรียนมีการจัดทำแผนการพัฒนาสถานศึกษาของตนเอง ซึ่งได้รับการประกันคุณภาพจากต้นสังกัดที่กล่าวถึงเรื่องมาตรฐานการศึกษาของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ในมาตรฐานที่ 23-24 ซึ่งได้กล่าวถึงบทบาทของชุมชนต่อการพัฒนาสถานศึกษา โดยได้กำหนดโครงการ กิจกรรมเพื่อยกระดับคุณภาพมาตรฐาน

ดังกล่าวให้สูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อำนวยพร ทรัพย์คง (2542 : บทคัดย่อ) ซึ่งได้ศึกษาบทบาทของคณะกรรมการโรงเรียนปฏิรูปประถมศึกษา ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน ในจังหวัดปราจีนบุรี ผลการศึกษพบว่า (1) คณะกรรมการโรงเรียนปฏิรูปประศึกษามีบทบาทเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (2) คณะกรรมการโรงเรียนปฏิรูปประถมศึกษาที่มีอายุต่างกัน วุฒิการศึกษาต่างกัน มีบทบาทเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (3) คณะกรรมการโรงเรียนปฏิรูปประถมศึกษาที่มีสถานภาพการเป็นกรรมการ ต่างกัน เป็นกรรมการของโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีบทบาทเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนโดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (4) คณะกรรมการโรงเรียนปฏิรูปประศึกษามีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะว่า โรงเรียนควรร่วมกิจกรรมพัฒนาชุมชนให้มากขึ้น โรงเรียนควรจัดอบรมหรือส่งครูอาจารย์เข้าอบรม วิชาชีพพิเศษสาขาต่างๆ ไว้ถ่ายทอดแก่ชุมชน และโรงเรียนควรนำเสนอข่าวสารข้อมูล และรายงานการศึกษาแก่ชุมชน

4. ด้านการเป็นแหล่งส่งเสริมประเพณีและวัฒนธรรมแก่ชุมชน พบว่า บทบาทของสถานศึกษาในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่าสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ทั้ง 12 แห่ง ตั้งอยู่ในเขตชุมชนในสังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 สถานศึกษากับชุมชนต่างต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันอยู่หลายๆ เรื่อง เช่น การจัดงานต่างๆ ของหน่วยงานเอกชน และชุมชนก็มีการติดต่อใช้สถานที่ของสถานศึกษา มีการจัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างสถานศึกษากับชุมชน และสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ก็ยังเป็นแหล่งจัดการศึกษาให้บุตรหลานของผู้ปกครองในชุมชนซึ่งส่วนใหญ่ทำงานอยู่ในเขตพื้นที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 อีกทั้งสถานศึกษาแต่ละแห่งก็มีการก่อตั้งมาเป็นเวลานาน ดังนั้นจึงเกิดความสัมพันธ์กันระหว่างสถานศึกษาและชุมชนจากส่วนหนึ่งสู่อีกส่วนหนึ่ง เมื่อพิจารณาแล้วพบว่า สถานศึกษาจะมีความสัมพันธ์กับชุมชนในเรื่องของการที่สถานศึกษาเป็นแหล่งส่งเสริมประเพณีและวัฒนธรรมให้กับชุมชน จะเห็นได้จากการจัดงานต่างๆ ของสถานศึกษาตามเทศกาลสำคัญๆ ที่ต่างจัดร่วมกับกับชุมชนเช่น โครงการแลกเปลี่ยนด้านการศึกษาและวัฒนธรรมไทย-วิสคอนซิน กิจกรรมวันเด็ก กิจกรรมวันพ่อ กิจกรรมวันแม่ กิจกรรมแห่เทียนพรรษา เป็นต้น ซึ่งจะได้รับความร่วมมือจากชุมชนเป็นอย่างดี ในทุกๆ สถานศึกษา ทั้งสถานศึกษาเอกชนและสถานศึกษาของรัฐ อีกประเด็นหนึ่งที่สำคัญคือ สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยาการของชุมชน เนื่องจากชุมชนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ส่วนใหญ่เป็นสังคมเมือง ที่ต่างต้องดิ้นรนหาเลี้ยงตนเองและครอบครัว จึงมีการศึกษาในระดับต่ำถึงระดับกลาง และไม่ได้รับความรู้ใหม่ๆ

จากเทคโนโลยีหรือวิทยาการต่างๆ ที่ก้าวหน้า มีเพียงโรงเรียนที่บุตรหลานหรือคนในชุมชนเท่านั้นที่ให้ความรู้จากเอกสาร วารสาร หรือข้อมูลจากลูกหลานของตนเองที่เข้าเรียนในสถานศึกษาเอกชนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ซึ่งสถานศึกษาเอกชนนั้นๆ ต่างเป็นที่ยอมรับจากทุกๆ คนในสังคมและชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สิริยุพา ศกุนตะเสถียร (2545 : 7) ที่กล่าวเกี่ยวกับแหล่งส่งเสริมประเพณี วัฒนธรรมว่าโรงเรียนเป็นแหล่งส่งเสริมประเพณี หรือวัฒนธรรมของชุมชน และท้องถิ่น เนื่องจากโรงเรียนกับชุมชนนั้นต่างต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกัน และกัน

การเปรียบเทียบบทบาทของสถานศึกษา ในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 จำแนกตามตำแหน่งงาน อายุ และระดับการศึกษา สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. บทบาทของสถานศึกษาในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 จำแนกตามตำแหน่งงาน โดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการนำ การเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ชุมชน ด้านการเป็นแหล่งวิทยาการของชุมชน ด้านการเป็นศูนย์รวมเกี่ยวกับความรู้ด้านอาชีพของชุมชน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้เนื่องจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานส่วนใหญ่จะไม่เข้าใจบริบทการศึกษา การบริหาร

ตลอดจนไม่เข้าใจในสิ่งที่สถานศึกษาดำเนินการเท่ากับครูที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง การดำเนินการต่างๆ ของสถานศึกษา ครูทุกคนจะต้องเป็นผู้ลงมือปฏิบัติ และรับรู้สภาพต่างๆ ดังนั้นเมื่อเป็นเช่นนี้คณะกรรมการสถานศึกษาจึงมีความคิดเห็นต่อเรื่องดังกล่าวต่างกับครู ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สมชิต ชันขวา (2544) ที่ศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนประถมศึกษา ผลการวิจัย พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาน้อยกว่าครู ไม่เข้าใจนโยบายต่างๆ จึงมีการรับรู้เรื่องที่แตกต่างกันกับครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. บทบาทของสถานศึกษาในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษาเอกชนกับชุมชนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 จำแนกตามอายุ โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้าน ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เป็นเพราะทุกช่วงอายุไม่ว่าจะเป็นครูหรือเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ต่างก็เป็นบุคลากรที่มาทำงานร่วมกันในสถานศึกษา นโยบายต่างๆ ต้องผ่านการอนุมัติจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และครูต้องคอยเป็นผู้ปฏิบัติ ตามนโยบายดังกล่าว ดังนั้นไม่ว่าจะเป็นช่วงอายุเท่าใดก็ตาม จะต้องดำเนินการตามนโยบายของคณะกรรมการสถานศึกษา และคณะผู้บริหารสถานศึกษา ทำให้ความคิดเห็นของบุคลากรที่มีอายุต่างๆ ไม่แตกต่างกันนั่นเอง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พิกุล เทพพิพิธ (2542 : 62-63) ที่ศึกษา

ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับการให้บริการชุมชนตามเครือข่ายการเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตการศึกษา 10 พบว่า (1) ผู้บริหารมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการให้บริการชุมชนตามเครือข่ายการเรียนรู้โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (2) ผู้บริหารที่มีระดับการศึกษาต่างกัน อายุต่างกัน มีประสบการณ์ในการบริหารต่างกัน และผู้บริหารที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

3. บทบาทของสถานศึกษาในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่าโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีมีระดับความทัศนคติเกี่ยวกับบทบาทของสถานศึกษาในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 สูงกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาสูงสุดในระดับปริญญาตรี ทั้งนี้เป็นเพราะว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงๆ มุมมองต่างๆ จะกว้าง การรับรู้สภาพปัญหาต่างๆ จะมีสูงขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการเปลี่ยนแปลงต่างๆ เพราะความรู้ในยุคโลกาภิวัตน์นั้น เป็นพลวัตไม่หยุดนิ่ง การศึกษาเป็นจุดกำเนิดความคิดให้เป็นไปตามกระแสสังคม ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ริระศักดิ์ เข็มสะอาด (2540 : 78-83) ที่ศึกษาองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับการให้บริการการศึกษานอกระบบโรงเรียนแก่ชุมชน ของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัด

ราชบุรี ผลการศึกษาพบว่า ด้านสภาพผู้บริหารระดับการศึกษา เจตคติของผู้บริหารในการให้บริการการศึกษานอกโรงเรียนแก่ชุมชน และความรู้ความเข้าใจในงานบริการการศึกษานอกโรงเรียน มีความสัมพันธ์กับการให้บริการการศึกษานอกโรงเรียนแก่ชุมชน สำหรับองค์ประกอบด้านโรงเรียน ได้แก่ ขนาดของโรงเรียน พื้นที่ของโรงเรียน อัตราส่วนระหว่างครูต่อนักเรียน ความร่วมมือจากผู้นำทางศาสนา ความร่วมมือจากผู้นำชุมชน และเงินที่ได้รับ การสนับสนุนจากทางราชการและเอกชน มีความสัมพันธ์กับการให้บริการการศึกษานอกโรงเรียนแก่ชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดราชบุรี

ข้อเสนอแนะ

1. ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้มีส่วนได้เสียในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ควรเน้นความสำคัญในด้านการเป็นแหล่งส่งเสริมประเพณีและวัฒนธรรมแก่ชุมชนเป็นพิเศษ เพราะว่าเป็นด้านที่ทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างสถานศึกษาและชุมชนได้เป็นอย่างดี

2. ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้มีส่วนได้เสียในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ควรนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 เพื่อยกระดับความสัมพันธ์และความผูกพันกันระหว่างสถานศึกษาและชุมชน

3. ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้มีส่วนได้เสียในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ควรนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปเป็นตัวแทนนายประสิทธิผลในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 เพื่อให้เกิดผลประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน

4. ควรนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปเผยแพร่ให้กับโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่มีบริบทใกล้เคียงกัน

บรรณานุกรม

เตือนใจ แก้วประเสริฐ. (2544). **ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.**

ทัศนาศวงศักดิ์. (2539). **รูปแบบการมีส่วนร่วมในการฝึกอาชีพระยะสั้น ช่างอุตสาหกรรมกรมอาชีวศึกษา. ปรินญาานิพนธ์ การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.**

ธีระศักดิ์ เขียมสะอาด. (2540). **องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับการให้บริการการศึกษานอกโรงเรียนแก่ชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดราชบุรี. สืบค้นเมื่อ 15 ตุลาคม 2559, จาก <http://www.thaithesis.org/detail.php?id=56644>**

นิรันดร์ ช่วยเจริญ. (2543). **การบริหารงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.**

ปรีชา คัมภีร์ปกรณ์. (2544). **ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในประเทศ. ในเอกสารการสอบชุดวิชาโรงเรียนกับชุมชน หน่วยที่ 1-7. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.**

พิกุล เทพพิพิธ. (2542). **การศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับการให้บริการชุมชนตามเครือข่ายการเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษาในเขตการศึกษา 10. ปรินญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.**

สมชิต ชันขวา. (2544). การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย สาขาการบริหารการศึกษาระดับบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สิริยุพา ศกุนตะเสฐียร. (2545). การบริหารการใช้แหล่งเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ระดับบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏนครปฐม.

สุมน อมรวิวัฒน์. (2544). กระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

Krejcie, R.V.; & Morgan, D.W. (1970, Autumn). "Determining Sample Size for Research Activity". *Journal of Education and Psychological Measurement*. 30 (3).